

NYE JOURNAL for DØVE

Utgiver: Norsk Døvehistorisk Selskap (NDHS)

Utkommer fire ganger i året, og sendes i posten til NDHS-medlemmene.

Redaktør: Thorbjørn Johan Sander. Adr.: Sandbrekkeveien 17, 5231 Paradis. e-post: tj-sand@online.no

Nr. 3 - Årgang 32

September 2022

Spesielt jubileum

Det er stadig jubileer vi kan feire. Noen er lokale, noen er landsomfattende. Vi kan "velge og vrake", som folk sier ved slike anledninger. I dag velger vi et landsomfattende jubileum: Det er i høst 50 år siden første Døves kulturdager uten aldersgrense.

Man kan bli litt svimmel av å tenke på hvor mange døve som gjennom disse årene har deltatt, og konkurrert, ved de årlige Døves kulturdager. Hvor mange timer er brukt av deltakerne til å øve, trene, jobbe med å forberede og forbedre seg?

Er det viktig med slike aktiviteter?

Ved åpningen i Stavanger i 1972 holdt byens varaordfører en tale, hvor han spesielt snakket om at folk "i moderne tid" har fått mer og mer fritid. Han sa bl.a.:

"Nedsatt arbeidstid og økt fritid har ikke bare ført til økt lykke og velvære. Fritids-problemer er en nyskaping i det norske språket, med et reelt innhold. Dersom en ikke kan nyttiggjøre seg den økte fritiden til fornuftig engasjerende virksomhet, vil både kropp og sjel forfalle. Det er derfor viktig at vi i vår tid finner fram til fritids-aktiviteter som kan oppta oss på en slik måte at det kan gi inspirasjon i hverdagen og vekst til personligheten."

Så nevnte han Døves kulturdager som eksempel på aktiviteter som kan fylle og berike hverdagen for døve.

Når vi sammenligner Døves kulturdager 1972 med i dag, ser vi at det nå er mye mindre av aktiviteter og konkurranser. Hva bruker døve fritiden til i dag? Til å sitte for seg selv i sofaen med mobiltelefonen? Tenk på alle som i 1972 holdt seg i form med f.eks. folkedans! Hmmm. *th.j.s.*

Fra Døves kulturdager i Stavanger for 50 år siden
Folkedansgruppene fra Møre og Romsdal, Bergen og Drammen.

Stavanger Døveforenings formann, Håkon Hoff, til venstre, ønsker velkommen i Rogaland Teater og overlater ledelsen til Toralf Ringsø.

Vi minnes

første døves kulturdager, 1972

50 ÅRS "JUBILEUM"

Unge Døves Kulturdager ble arrangert første gang i 1967, i Oslo, og så fortsatte det med 1968 i Bergen, 1969 i Trondheim, 1970 i Drammen og 1971 i Ålesund.

Så ble det vedtatt en endring. Kulturdagene skulle ikke være bare for unge, men uten noen aldersgrense! Altså ble "Unge" tatt bort, og fra og med 1972 ble det *Døves Kulturdager*, som første gang ble arrangert i Stavanger 3.-5. november, med Toralf Ringsø som programleder.

3 øvelser avgjort før åpningen!

Allerede før åpningen i Rogaland Teater var tre konkurranser avgjort, så resultatene ble kunngjort ved åpningen: Foto, stil og tegning. Deltakerne hadde sendt inn sine bidrag på forhånd.

Foto: Temaet var "Portrett". Her vant Borgvar Berntzen, Drammen. Han fikk toppkarakter med 10 poeng. På de neste plassene kom de to bergenserne Svein Arne Peterson og

Jan Fraas, med 9 og 8 poeng. Det var 9 deltakere.

Svein Arne Peterson tok det igjen med seier i stil-konkurransen. Der var det tre temaer deltakerne kunne velge mellom. Svein Arne vant med temaet "miljøvern", og fikk fullt hus, 10 poeng. Trygve Krogstad og Tor-Inge Gausnes, begge Møre og Romsdal, kom på de neste plassene. Dommerne var lærere ved Holmestrand døveskole!

I tegnekonkurransen var det 9 deltakere, og det ble dobbeltseier til Aust-Agder ved Tore Christiansen og Finn Grut Løvig. Disse to var i særklasse, mens Jarle Standal, Møre og Romsdal, tok tredje plassen. Fem av deltakerne fikk bare 1 poeng hver, mens de tre beste fikk 10, 9 og 6 p.

Populært med folkedans!

Det var flere øvelser i folkedans, både obligatorisk og fritt valg, og til dette var det innhentet fagdommere, som skulle fiksikte deltakerne.

Den obligatoriske folkedans-øvelsen var kondisjons-krevende, *Reinlender med turer*. Hvert lag besto av 8 veltrente dansere (4 par). Bergen vant hårfint foran Møre og Romsdal (20 og 19 poeng), mens Drammen på 3. plass fikk 14 poeng av de profesjonelle dommerne.

I fritt valgt folkedans gikk Møre og Romsdal til topps, mens Drammen ble nr. 2 og Bergen 3 (20, 17, 16 poeng). Vinnerlaget hadde valgt "Bind deg ein blomekrans".

I pardans gikk seieren til Bergens-paret Marta Sander/Jón Olafsson med 10 poeng, mens 2.-plassen ble delt mellom Marit Gunnerud/Borgvar Berntzen, Drammen, og Molly Hestetun (Kjellid)/Gunnar Hansen, Bergen, med 7 poeng.

Foredrag og lyn-kåseri

Deltakerne kunne velge mellom tre emner: Statsreligion, grunnloven og 7. juni 1905, og det skulle framføres "på en underholdende måte". Ganske umulig. Det var 6 deltakere, og da fire deltakere fortalte nesten det samme om 7. juni 1905 ble det dønn kjedelig for publikum. Svein Arne Peterson klarte seg best, fulgt av Trygve Krogstad og Marta Sander, 10-7-5 poeng.

Lyn-kåseri var langt bedre, selv om det var vanskelig. Her var det 8 emner å velge mellom, og nesten ingen tid til å forberede seg. Helge Kjølberg gikk overraskende til topps med "En opplevelse jeg aldri glemmer". Tove Garvik ble nr. 2 med "Hvorfor jeg helst vil bo i byen", mens Svein Arne Peterson ble nr. 3 med "Tekniske hjelpemidler for døve". (Han ble trukket fordi han glemte noe så viktig som vekkeklokke!) Disse tre fikk 10, 8 og 7 poeng.

Tvilsom, vakker "deklamasjon"

Her ble det tvil om hva *deklamasjon* er, men dommerne var ikke i tvil. Agnes Holmen, Stavanger, vant. Hun *sang* slik at publikums hjerter smeltet, og Iris Jansen, Bergen, på 2. plass *sang* også, men mer "døvt". Asle Karlsen, Bergen, *deklamerte*, fikk 3. plass. 10-8-6 poeng.

Solo-opptreden (mimekunst?)

Av de 9 deltakerne var Renata Marres, Drammen, klart best. Hun spilte en katt, slik at hun var katt i hver bevegelse. Stor kunst! Einar Djupvik,

Møre og Romsdal, imiterte to kjente personer i døvemiljøet. Særlig var hans imitering av Eilif Ohna messterlig. På tredjeplass kom Gunvald Martinussen, Akershus, som spilte en sprek vaskekone. 10-8-7 poeng.

Skuespill, én-akter

Dette skulle altså være korte skuespill, som foreningene hadde øvet på, og her var dommen, i Døves Tidsskrift: "Jevnt god kvalitet." Det deltok fem foreninger, og Drammen gikk overraskende til topps med "Migrene", der Anne Folland spilte hovedrollen som husmoren med en migrene som kom og gikk ettersom det passet seg. Møre og Romsdal var bare ett poeng etter, med "Glimt fra Olympiaden", og Telemark tok 3.-plassen med "Hos dårlig barbér". 20-19-13 poeng.

Kunnskapstevling med 16 lag!!!

Utrolig: Hele 16 3-mannslag stilte opp i kunnskapstevlingen. Tre av lagene ble slått ut, så det var 13 som fortsatte til finalen. Både Bergen og Møre og Romsdal stilte med tre lag hver. Bergen III vant (Asle Karlsen, Svein Arne Peterson og Hans Erik Tofte). 2. Møre og Romsdal I, 3. Bergen I. 118, 110, 108 poeng. (Men i poengkampen sammenlagt ble det 20-15-10 poeng.)

Vestlandet suverent

Sammenlagt vant Bergen med 192 poeng, foran Møre og Romsdal 155 og Drammen 84, Telemark 24, Aust-Agder 22, Stavanger 17, Akershus 7 og Sandnes 3 poeng.

Fest og dans!

232 deltok på festen i Folkets Hus, og "det var utrolig hvor danseglade deltakerne var, både gamle og unge. Musikken fikk ros. Den passet utmerket for de døve", sto det i Døves Tidsskrift.

Hvor var Oslo og Trondheim?

Oslo deltok ikke, fordi arrangementet kolliderte med en stor jubileumsfest. Og Trondheim deltok ikke, fordi de døve der hadde behov for et hvileår! Ja, slik opplysning fikk vi den gangen. Likevel var det jo masse deltakere og stor aktivitet.

Det er nok vanskelig å sammenligne med våre kultur dager i dag. Red.

NÅR VI "NØSTER OPP" LITT I DØVEHISTORIEN...

Svensk/norsk par i Vestfold

For to år siden etterlyste lederen i Sveriges Dövhistoriska Sällskap, Tomas Hedberg, opplysninger i forbindelse med en døv svenske som hadde utvandret til Norge, Nils Johansen (Johansson?), som var født i 1865 i Blomskog, Värmland, og var skomaker. Dette førte til en spennende jakt i Vestfold, hvor Karin Elise og Knut Syvertsen på vegne av døveforeningens historielag gjorde en god jobb. De klarte til og med å intervju en 93 år gammel datter av det døve ekteparet! Det viktigste av historien ble "nøstet opp".

Misforståelse Ass/Aas/Aass

Men det startet med en misforståelse. Det var spørsmål om å finne en etterkommer av Nils Johansen, Lillian Ass, som jeg trodde var vårt ND-HS-medlem Lillian Aas. Heldigvis ble misforståelsen oppklart. Det var den 93 år gamle Lillian Aass, datter av Nils Johansen og norske Anna Elise (f. Pedersen), som var etterlyst, og som Karin Elise og Knut fant fram til. Så kom det fram en historie som de kunne sende til Sverige (og til oss), historien om det døve ekteparet i Horten.

Skomakerfamilie med 6 barn!

Svenske Nils og norske Anna giftet seg i 1903. De bodde i Horten og fikk hele 6 barn. Karin Elise husker fra sin ungdom at Anna ble kalt "Bestemor Anna" i døveforeningen.

Anna hadde mistet hørselen ved en ulykke da hun 7-8 år gammel falt fra en hestevogn på gaten i Horten. Hun beholdt bare litt hørsel på det ene øret. Hun gikk på Balchens døveskole i Oslo, og flyttet så over til Rosings døveskole, hvor hun ble konfirmert. Anna (og Nils?) var med på stiftelsen av døveforeningen i Vestfold i 1914. Anna er med på bildet fra stiftelsen.

Ekteskapet ble ikke så langt, for Nils var dessverre uheldig en dag på skomakerverkstedet. Han stakk seg,

og det førte til at han døde av blodforgiftning allerede i 1931. Anna levde deretter som enke i hele 40 år, før hun selv døde i februar 1971, nær 90 år gammel.

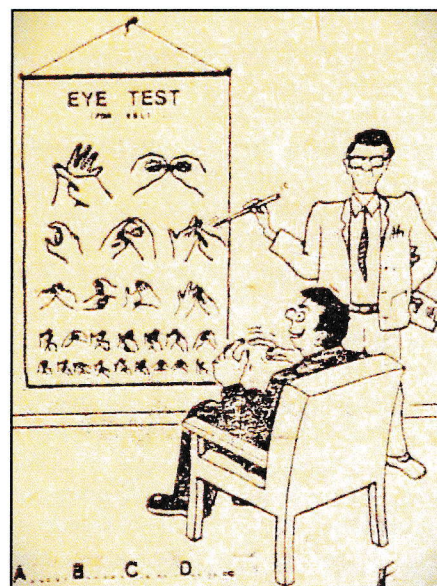
Karin Elise og Knut kjente fra før litt til det døve ekteparets datterdatter, Anne Krohn, men denne mente at de kunne få mer av opplysninger fra Lillian, og der fikk Knut også filme mens Karin Elise intervjuet 93-åringen, som forresten hørte ganske dårlig.

Hun husket "gamle tegn"

Etter hvert under samtalen viste det seg at Lillian husket en del tegn, f.eks. tegnet for den første lederen i Vestfold-foreningen, Abrahamsen, et skjegg-tegn. "Hun brukte noen tegn som vi ikke hadde sett på lenge, bl.a. tegnene for politi, Porsgrunn, Horten, Moss og Danmark, og dette filmet Knut", forteller Karin Elise.

Lillian fortalte også at Anna i mange år hadde tatt med seg barnebarn til døveforeningens feriehem, "Skogstua", der de hadde hatt mye moro. Hun nevnte at Anna hadde godt humør. Hun hadde etter hvert også fått seg høreapparat på det øret hvor hun hadde beholdt litt hørsel.

Takk til Karin Elise og Knut Syvertsen for denne historien! Red.

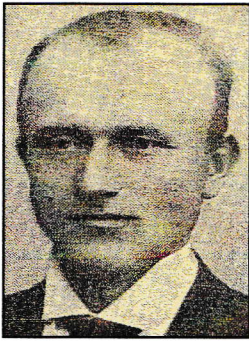

Slem vits?

For mange år siden sto dette i det engelske døvebladet. Når døve skal ha synsprøve, kan det være vanskelig å uttale bokstavene. Er dette et seriøst forslag, eller må døve få taletrening så bokstavene uttales godt nok?

Da Aust-Agder fikk sin døveforening i 1922

Ole Terjesen Tveiten,
første formann.

Det finnes dessverre ikke oppbevar-te protokoller fra Aust-Agder Døveforenings historie, men stiftelsen er referert i "Tegn og Tale" nr. 12, 1922:

FRA ARENDAL

Søndag aften den 26. november holdt pastor Conrad Bonnevie-Svendsen gudstjeneste i Arendals kirke. Vi var 9 døve i kirken.

Mandag aften den 27. november kl. 5 hadde Arendal og omegns døve innbudt pastor Svendsen til fest for døve i den døve familie fru Jakobine og Hans Nilsens hjem i Kolbjørnsvik i anledning av at Svendsen ville holde møte og vise lysbilder for oss døve.

Straks etter at pastor Svendsen var kommet til festen ble vi alle bevertet med sjokolade og flere sorter kaker, og vi riktig koste oss sammen.

Etter at vi hadde spist, holdt pastor Svendsen tale med lysbilder. Bildene var fra Hjemmet for døve på Nordstrand. Han fortalte hvordan de døve på hjemmet har det, og hvor morsomt 2-4 døve der oppfører seg, så vi alle fikk mye latter.

Så ble vi igjen bevertet, med the, kaffe og flere sorter smørbrød.

Deretter talte vi om å stifte en forening for døve; alle døve ville ha en forening. Så stemte vi alle døve på formann, viceformann og kasserer.

Til formann valgtes Ole T. Tveiten, Østre Moland, til viceformann skomakermester Peder Hendriksen, Havstad, og til kasserer snekker Hans Nilsen, Kolbjørnsvik.

Vår forening kalles: Arendal og Omegns kristelige forening for døve.

Ole T. Tveiten.

Bladets redaktør, forbundsformann Berge, gratulerer og håper at den nye foreningen vil bli til glede og velsignelse for de døve.

Fra "Tegn og Tale" høsten 1922 for hundre år siden

Idrett og kristendom

Det brukes sterke ord i en krangel som har oppstått etter at bergenseren Alfred SandDal skrev noen tanker om idrettens motto: "En sunn sjel i et sunt legeme." Mange driver idrett og får en sterk kropp, og så fester de og forsømmer sjelen. Det er i strid med idrettens motto! Stavangers Axel Carlsen har angrepet Sandal for hans meninger. Nå kommer Rasmus Bjelland i Oslo (utflyttet bergenser) og irttesetter Carlsen. Spennende! Men redaktøren stopper den debatten.

Om å tenke (først)

Oslos Herman A. Jansen har en lang artikkel "Om tenkning", og han tenker dypt. "Tenkning er en hovedfaktor i samfunnsmaskineriet." Og han slutter med: "Derfor skal man alltid tenke først, og siden handle. *Det er Vår Herre som gir oss kraft til tenkning og handling!*"

"Fullstendig døv?"

"Pressens vanlige uttrykk *døvstum* virker som en torn i øyet på oss talende døve", skriver Olaf Hassel i et langt innlegg. Så nevner han at han har sett at enkelte elever på døveskolen i Holmestrand har fått påført sitt vitnesbyrd: "Fullstendig døv." Han lurar på om det virkelig er noen døve som er *fullstendig* døve. Hvis en person mistenkes for å spille døv, så går det ikke an å bruke et revolverskudd bak hans rygg, for det vil også døve reagere på!

Hassel nevner også at det er oppfunnet en løgn-detektor, som kan brukes for å avsløre om en forbryter lyver under avhør. Den kan også avsløre om en gift person virkelig elsker sin ektefelle!

Sterk statistikk

Døveskolene er pålagt å følge opp de elevene som er konfirmert og lage statistikk over hvordan de har klart seg i arbeidslivet. Bestyrer Anderson i Oslo har gjort en undersøkelse, og hans rapport viser at det var 99 elever som ble konfirmert i årene 1910-1920. Av disse var det bare 5 eller 6

som helt måtte forsørges av "andre". Av disse var to vanføre, to meget sykelige, og en sinnssyk.

Bok-kasser til døveforeninger?

Forbundsformann Berge forteller at han har arbeidet med en ordning med bok-kasser. Planen er at slike kasser med passende bøker for døve skal plasseres i nord-, øst- og vest-Norge, så døve kan få lett adgang til å lese bøker. Husk: "*Kunnskap er makt!*", skriver forbundsformannen.

Mange mestere i forb.styret!

Forbundsstyret består nå av døvelærer Berge (h), Trondheim, bokbinde Jansen (d), Oslo, skreddermester Rendedal (d), Bergen, skomakermester Hauge (d), Stavanger, lærer Svendsen (h), Tromsø, skredder Sørensen (d), Harstad, skomakermester Våden (d), Innherred, skomakermester Johnsen (h), Kristiansand, prestefrue Skjeseth (h), Lofoten, og kjøpmann Riedl (d), Salten.

48 år på samme arbeidsplass

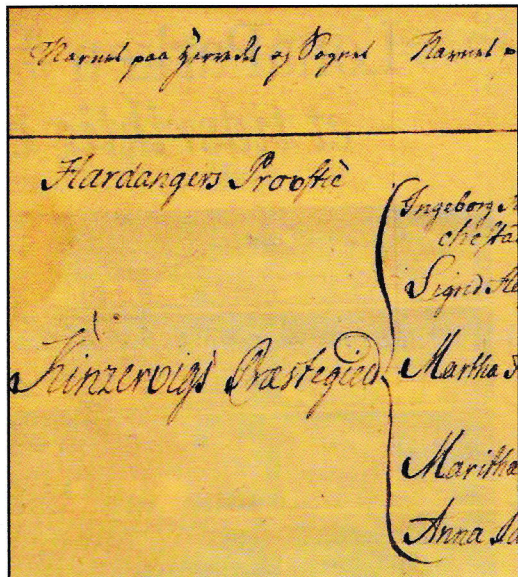
Kobberstikker Ragnar Ziener har fratrudd sin stilling som gravør ved Norges Geografiske Oppmåling etter 48 år. Da han kom til sin siste arbeidsdag var arbeidsplassen flott pyntet, og alle sto klare til å hylle ham. Det ble holdt tale for ham, og han ble overrakt en sølvbolle, med ønske om mange lykkelige år som pensjonist.

Advarsel!

Bladet har tatt inn en advarsel mot en navngitt døv mann, Erling Olsen, som reiser omkring og låner penger av døve. Han har vært i Kristiansand, og der har han narret store beløp fra døve, 70 kroner fra en og 160 kroner fra en annen.

Oppfinneren Bell er død

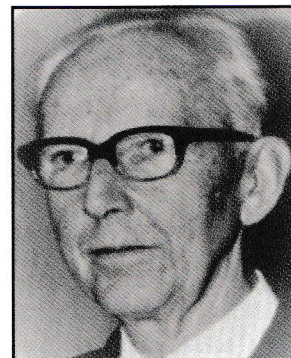
Den berømte oppfinneren A. G. Bell var gift med en døv dame, datter av legen Hubbard, som arbeidet med å få talemotoden innført ved alle døveskolene i USA. Bell opprettet selv en liten privatskole for døve.

Det var en gang da biskopen registrerte døve og døvstumme (og andre med handikap)

Her fra en protokoll for Hardanger prosti

Hedersmann

Toralf Aas Eng

Vi vet at ved folketellingene i gamle dager ble det brukt et skjema hvor det var en spesiell plass hvor det skulle gis opplysninger om personer som hadde handikap. Slik kan vi finne f.eks. døve personer. Vi er jo interessert, hvis vi arbeider med historie, i å finne døve personer før vår tid, og kanskje finne ut hvordan de levde.

Mindre kjent er det at det ble ført lister hos biskopene over syke og handikappede personer innen bispedømmet. I disse arkivene kan vi altså finne mye mer enn i protokollene fra folketellingene.

Som vi kan se av eksemplet ovenfor, ble det fint skrevet, og det er godt leselig, men likevel er det vanskelig for folk i dag å forstå innholdet, både fordi steder og navn ble skrevet på en annen måte, og fordi det norske skriftspråket har forandret seg mye. Du synes nok det er litt rart at Kinsarvik prestegjeld ble skrevet Kinzerovigs Præstegield.

Marianne Herfindal Johannesen, som er historiker og arkivar ved Statsarkivet i Bergen, har skrevet om dette i Bergens Tidende. Hun nevner at de aller fleste blinde var født seende, mens de fleste døve/døvstumme hadde medfødt handikap. Andre årsaker til døvhet er ikke nevnt, mens blindhet vanligvis skyldtes ulykker.

Behandling og helbredelse?

I arkivet er det nevnt noen operasjoner, kirurgiske inngrep, f.eks. operasjon for grå stær, som altså var noe som man kjente til allerede tidlig på 1800-tallet. Og så leser vi: *Døvstumme har også vært utsatt for ki-*

rurgiske inngrep. Ole Knudsen Ness og hans søster ble "i spæde alder skåren for Tungebaand". For Ole ble dette beklageligvis mislykket, mens det for søsteren var vellykket." (Dette var en liten operasjon som skulle gjøre det lettere å snakke.)

Flinke døve arbeidere

Inga Osmundsatter Soldal, en 38 år gammel dame fra Wigør (Kvam), var født döv. Hun klarte seg likevel godt i arbeidslivet. Det står om henne at hun er frisk og arbeider like godt som de som har sine fulle sanser, både i fjøset og ute på markene, og likeså i huset med å spinne, veve og sy.

Kommunikasjon var viktig. Det er nevnt at mange døve har funnet "alternativer måter å kommunisere på". Om Peder Skogesal i Strandebarm skriver presten at han kan oppfatte lyd når man roper høyt og klart, og selv kan han uttrykke noe som ligner menneskelig tale, men som bare de som han er daglig sammen med kan forstå. Ellers uttrykker han seg "med Tegn eller Gebærder".

Flere steder er det nevnt at døve og døvstumme har uttrykt seg med en enkel form for "tegn-bruk".

Det er nevnt arvelig døvhet og familier med flere døvstumme. I Askvoll var en familie med fire døvstumme, i Vefring tre døvstumme søsken, to søsken i Indre Holmedal, og to søsken i Tysnes, som etter hvert også mistet synet. De fleste kunne gjøre nytte for seg hjemme. Dette var altså før vi fikk døveskoler, og de hadde nok ikke noe godt liv. *Red.*

var født i Oslo i 1903, og han var lærer på døveskolen i Holmestrand fra 1931 til 1942, da han ble ansatt som styrer på den nyopprettede yrkesskolen for døve gutter i Bergen.

Allerede i 1939 hadde han i "Tegn og Tale" gjort seg til talsmann for at døve skulle få ansettelse som håndverkslærere og internatpersonale på døveskolene, så han var klart oppatt av døves muligheter i arbeidslivet. Det kom derfor ikke som en overraskelse at han ble styrer på den nye skolen. Der var en av hans første saker å få ordnet med ulykkesforsikring for døve. Det var et problem for elevene på snekkerverkstedet.

Yrkesskolen for døve framhevet seg som den første som tok i bruk tegnspråk (tegn til tale) i undervisningen, og der var altså styrer Eng en banebryter i Norge.

Styrer Eng var mannen som tok opp tanken om et døves trykkeri som en fortsettelse av det lille "hustrykkeriet" på Skådalen skole, som han fikk overført til Bergen, satt i stand og ordnet med lokale til som en liten start på det som skulle bli Døves Trykkeri AS.

Han åpnet flere yrkesmuligheter for døve, spesielt med jern- og metall-linje på skolen, men også i andre fag. Han hadde nært samarbeid med døveorganisasjonen, satt i Det norske samarbeidsråd for døvesaker og var formann i styret for døves barnehage i Bergen. Han gikk av etter nådd aldersgrense i 1969.

Han ble tildelt Norske Døves Landsforbunds hedersmedalje i sølv i 1970. Han døde i 1986.

Dette er deler av Per Antis identitetskort, utstedt i Amerika, med bilde og fingeravtrykk.

Døv norsk hvalfanger og krigsseiler

Fra Trygve Andersen i Trondheim har vi fått noen sider av bladet "En samisk verdenshistorie", som inneholder historier om samer som er blitt kjent rundt i verden. Og en av de som er nevnt er den døve

PER JOHNSEN ANTI
som var født 22. februar 1895
i Karasjok.

Han hadde gått på døveskolen i Trondheim, konfirmert i 1912, og hans liv ble virkelig spesielt med tanke på at han var døv.

Pers foreldre var fjellsamer, som fulgte reinsdyrene på vidda.

På døveskolen fikk han undervisning bare i norsk, og dette ble vanskelig når han kom fra et samisk område. Det ville bli vanskelig for ham med reindrif i et område hvor språket var et annet. Etter konfirmasjonen dro han derfor sørover og begynte som gårdsgutt i Sandefjord.

Da han var 18 år reiste han nordover igjen for å gå inn i familiens reindrif. Dette gikk ikke så bra, og han ble oppfordret til å dra sørover igjen som gårdsarbeider. Men dette fristet ikke.

Han dro ut på hvalfangst til Syd Georgia. Dette var kjent for å være meget lønnsomt. Hvalfangerne kunne der tjene så godt at de etter to år kunne bygge hus og gifte seg.

Per fikk så etter hvert jobb som fyrbøter og matros på skip i handelsflåten, og han la seg opp med penger så han fikk bygget en tomannsbolig ved Sandefjord. Den sto ferdig ca. 1929, og han giftet seg ned Sofie, som var fra Porsanger og hadde fastboende lappiske foreldre. Hun hadde lenge vært hans kjæreste. (Det er ikke

nevnt om hun var døv.) De fikk sitt første barn i 1931, og senere to til.

I Sandefjord hadde Anders Jahre grunnlagt hvalfangstselskapet "Kosmos AS". Det er uklart om Per jobbet hos Jahre, men han var i alle fall på hvalfangst, og han overvintret flere ganger i Syd Georgia..

Da krigen kom, var Per Anti på mønstret det flytende hvalkokeriet D/s Southern Empress (på mønstret i oktober 1939, like etter utbruddet av andre verdenskrig). Skipet tilhørte det skotske rederiet The South Georgia Co.

De var mest på jakt etter blåhval i Sydishavet. Skipet var som en flytende oljefabrikk. Det var hardt arbeid for folkene ombord, men også svært gode lønninger. Det er uklart hvilken jobb Per hadde på Southern Empress, men han var ombord til 30. september 1941. Et drøyt år senere ble dette skipet torpedert av en tysk u-båt da det var på vei med en oljelast.

Per var ikke kommet hjem til Norge. Han var i England, hvor han arbeidet i land til han i mai 1942 mønstret på den norske Wilh. Wilhelmens-båten D/s Troubadour som fyrbøter, men mønstret av igjen bare tre måneder senere samme sted. I oktober 1943 mønstret han på som matros på M/s Ivaran, og på dette skipet jobbet han helt til han mønstret av i Hull etter krigens slutt. Et halvt amerikansk id-kort (bildene over) forteller at han var i Amerika ved slutten av krigen, og han var da på sykehus, antakelig i New York. Familien informerte senere, muntlig, at han der "ikke kunne gjøre rede for

seg, altså ikke kunne forklare seg om sin situasjon og sin familie osv. Men det er uklart om dette skyldtes språkvansker eller krigs-traumer, påkjenningene av opplevelser på havet under krigen. Ett av hans barnebarn har fortalt at han oppfattet det slik at hans opplevelser under krigen hadde satt sterke spor hos ham. Det var jo ikke rart, for konvoiene ble angrepet og skip torpedert.

Etter krigen kom en lang og trist strid om hvordan "krigsseilerne" skulle belønnes for sin innsats. Hvordan Per ble "belønnet" er ikke nevnt.

Et annet barnebarn av Per har opplyst at Per aldri fortalte hva han hadde opplevd under krigen, men han må ha kjent på en sterk frykt. Skip i konvoiene ble angrepet både fra luften og av u-båter. Det kunne når som helst bli "Pers tur".

Per arbeidet altså på forskjellige båter i krigsårene. Fra 1939 og til krigens slutt var det ingen i familien som visste om han levde eller var død.

Per hadde lært seg en del samisk, og det er nevnt at da barna var små, snakket han og hans mormor på samisk når de ikke ønsket at barna skulle vite hva de snakket om. Også når han var sint og hissig, uttrykte han seg mest på samisk. Men ellers likte ikke Per å rope for folk at han var same. Han døde i 1973, 78 år gammel.

DØDSFALL

ODD GJERDE

døde 17. juni. Han var født 3. mai 1938. Mange husker ham fra tiden han jobbet på Døves Trykkeri AS. Han var hørende, men hadde en døv bror, Walther, som også mange husker. Han bodde i Bergen.

GUNNAR ANDREAS GILBERG

døde 23. juni. Han var født 26. juli 1932, og var den første rektoren på Ål folkehøyskole 1973-74, men gikk så tilbake til stillingen som lærer på yrkesskolen for døve, Bjørkåsen skole. Han bodde i Bergen.

GOTTHARD NILS LANGELAND

døde 29. juni. Han var født 17. mai 1945 i Fjell, Hordaland, og gikk på døveskolen i Oslo, hvor han ble konfirmert i 1960. Så gikk han på yrkesskolen i Bergen, hvor han utdannet seg til sveiser. Han flyttet til Trondheim, hvor han stiftet familie. Han bodde på Flatåsen, Trondheim. Bissettelsen fant sted i Trondheim døvekirke.

TORLEIF ERGA

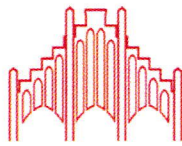
døde 16. juli. Han var født på Orre, Jæren, 10. september 1938, og han gikk på Skådalen døveskole, hvor han ble konfirmert i 1955. Han var en tid leder i Sandnes Døveforning. Han bodde på Orre, og han ble begravet fra Orre kyrkje.

UNNI LISBETH ARNESEN

(f. Meyer) døde 26. juli. Hun var født 3. september 1942. Hun gikk på døveskolen i Oslo, hvor hun ble konfirmert i 1958. Hun bodde på Lørenskog, og ved sin død hadde hun vært enke i 8 år. Hun ble bisatt fra Oslo døvekirke.

EGIL TORBJØRN BJØRKELID

døde 28. juli på Prestheia omsorgsenter. Han var født 4. oktober 1942 i Bjelland i Agder. Tross sterkt hørselstap gikk han i normalskolen, deretter på Briskeby videregående skole. Med eksamen fra økonomisk gymnas fikk han ikke passende jobb, så han utdannet seg til typograf og arbeidet i forskjellige aviser. Sist var han vaktmester på Kongstein skole

NORSK DØVEMUSEUM

VISUELLE OPPLEVELSER

ligger i Bispegata 9 b, i det gamle døveskolebygget i Trondheim sentrum. Der dokumenteres døves historie, kultur og språk. Åpningstider er onsdag-torsdag kl. 11-15 og lørdag-søndag kl. 12-16. Fast omvisning i rom X hver lørdag kl. 14. Den populære samlingsplassen Lørdagskafeen i samme etasje som museet er åpen hver lørdag kl. 11-15. Mer informasjon finner du på www.norsk-dovemuseum.no.

i Stavanger, men vendte så hjem til Vest-Agder. Han ble bisatt og med urneseremoni fra Lyngdal kapell.

Rettelser

I forrige nummer opplyste vi at Ingebjørg Kleivrud var død, og at hun var født i Drammen. Fødestedet er feil. Ifølge opplysning fra Ingebjørg Ødegården via Kari Sand var avdøde født i Hjuksebø i Telemark.

I notisen om Johannes Stenseths dødsfall sto det at han gikk på Skådalen døveskole. Aage Einar Lauritzen opplyser at han gikk på den midlertidige Borre døveskole i Åsgårdstrand.

Historie-seminaret

Norsk Døvehistorisk Selskap holder seminar 16.-18. september i Bergen, og som avsluttes med årsmøte.

Det har meldt seg på rekordmange deltakere, over 30! Blant disse er noen hørende som ikke behersker tegnspråk, men vi regner med god tolking.

Årsmøtet blir spennende. Får vi nytt styre, eller fortsetter det gamle?

Nye medlemmer

- Jorunn Tordhol, Oslo
- Eli Kirkreit, Trondheim
- John I. Nordtorp, Gardermoen
- Julie Anna Price, Bergen

Meld deg ut! (?)

I "Tegn og Tale" for november 1943 hadde forbundsformann Helmer Moe denne notisen under:

FRA LANDSFORBUNDET

Er De medlem av en forening som De av en eller annen grunn ikke lenger sympatiserer med, så meld Dem ut. Man skal ikke være redd for å vise sin mening.

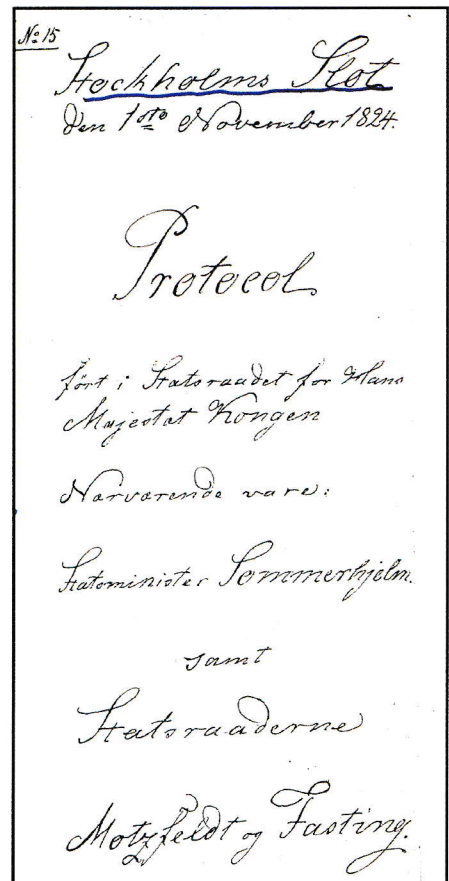
Vi kan lure på hva han mente. Det var vel ikke en oppfordring til misfornøyde medlemmer i døveforeningene om å melde seg ut, og dermed

også ut av Norske Døves Landsforbund? Ble det noen utmeldinger???

Alltid leseverdig...

Hej! Hoppas att styrelsen hittar en ny redaktör till er medlemstidning, annars vore det väldigt trist om tidningen läggs ner, för det är alltid läsvärda artikler i varje nummer.

Carl Magnus Lindgren, SDHS.

Det nærmer seg 200 år...

Dette er forsiden av protokollen med vedtaket om opprettelse av Norges første døveskole, i Trondheim. Det ble vedtatt på slottet i Stockholm 1. november 1824. Norske statsråder var med på møtet, som ble ledet av kongen. Norge var "under" Sverige. Og så fikk vi døveskole våren etter.

Vi bør vel feire 200 års jubileet selv om vi nå ikke har noen døveskoler?

Merkedager høsten 2022

15. september

er det 85 år siden Døves Hus i Sauda-
gaten i Stavanger ble innviet.

30. september

er det 55 år siden Unge Døves Kultur-
dager åpnet, for første gang, i Oslo.

13. oktober

er det 120 år siden Døves Syforening
i Bergen ble stiftet.

13. oktober

er det 65 år siden Døvblindes Vel
ble stiftet, senere endret navn til
Foreningen Norges Døvblinde.

3. november

er det 130 år siden De Døves Ski-
klub ble stiftet i Oslo. Formann Axel
Fleischer.

4. november

er det **50 år** siden Døves Kulturdager
ble åpnet for første gang, i Stavanger.

7. november

er det 115 år siden De Døves Turn- og
Idrætsforening i Kristiania ble stiftet.
Formann Martin Skollerud.

14. november

er det 45 år siden første utdan-
ningskurs for døvetolker åpnet, i
Oslo. Leder: Eva-Signe Falkenberg.

24. november

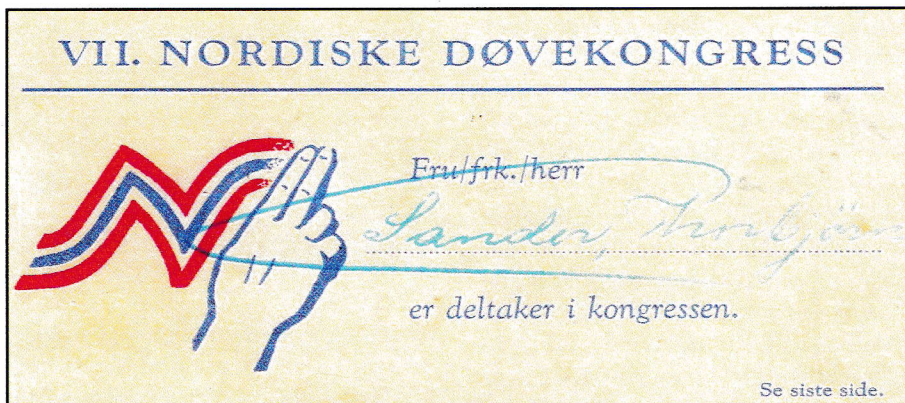
er det 310 år siden Charles Michel
de l'Épée ble født i Versailles. Han
grunnla verdens første døveskole.

27. november

er det **100 år** siden Aust-Agder
Døveforening ble stiftet. (Arendal
og Omegns Kristelige Forening for
Døve.) Formann Ole T. Tveiten.

27. november

er det 95 år siden døvekirken i Trond-
heim ble innviet.

Da "Norge"-tegnet ble vedtatt, i 1948

Landsmøtet i Trondheim sommeren
1948 var litt spesielt. Der skulle det
avgjøres hvilket tegn vi skulle bruke
for "Norge". Alle norske døve brukte
på den tiden tegnet for "her", og det
var jo riktig, for Norge er her! Men
når vi kom til utlandet, var det tegnet
ubrukkelig.

Dette problemet opplevde den nor-
ske tegnspråkkomiteen, som hadde
begynt å samarbeide med de andre
nordiske landene om "felles nordisk
tegnspråk". Det var dumt å sitte i
Sverige og stadig peke på "her" når
de snakket om Norge. Komiteen be-
sto på den tiden av tre bergensere: To
døve, Ansgar Breiteig og Nils Gjer-
stad, og døveprest Einar Stueland.
Disse tre tok opp problemet, og de
kom fram til et forslag som ble lagt
fram på landsmøtet i Trondheim, og
vedtatt der.

Det var Ansgar Breiteig (faren til
senere forbundssekretær Albert Brei-
teig) som la fram forslaget på lands-
møtet. Han forklarte det med at N er
kjent som nasjonal bokstav på norske
kjøretøyer, og det viser fjell-dal-fjell,
typisk for norsk natur. Og det skal
"tegnes" med håndalfabetets N, som
vist ovenfor her. - Oslo hadde fem an-
dre forslag til Norge-tegn, men de ble
forkastet. (Kan Oslo Døveforening
grave fram de forslagene?)

N-tegnet ble vedtatt, og så begynte
NDF å bruke dette tegnet som en logo
på trykksaker, slik som du ser oven-

for her, på billett-heftet til VII. Nor-
diske Døvekongress i Oslo sommeren
1952. Det ser jo ganske flott ut.

Noen syntes tegnet var kjedelig,
egentlig bare bokstav N. Den gamle
Oslo/Bergen-damen Tora Bang skrev
f.eks. at det burde vært et tegn som
virkelig viser vår vakre natur.

Dette tegnet ble altså vedtatt for
74 år siden. Men det er vel lenge si-
den det ble brukt i farger, slik som på
denne lille trykksaken fra kongressen
1952. Og nordiske døvekongresser er
det slutt på for lenge siden.

Tenk om alle tegnene i det norske
tegnspråket måtte vedtas på lands-
møtene i Norges Døveforbund.

Hvem har vedtatt nåværende tegn
for Oslo? I min barndomstid var teg-
net for Oslo som "slakte/drepe", altså
å føre tommelfingeren (knyttet hånd)
to ganger mot strupen. Noen forklar-
te det med at Oslo var slaktested for
dyrene.

Red.

LEDER I NDHS:

Jim Vold

Paulinesvei 15 B, 3244 Sandefjord
e-post: jimvold@online.no

NYE JOURNAL FOR DØVE

Utgiver:

Norsk Døvehistorisk Selskap.
Redaktør: Thorbjørn Johan Sander,
Sandbrekkeveien 17, 5231 Paradis.

Medlemskap koster kr 200 for året,
kr 500 for kollektivt medlemskap.

Medlemmene får bladet tilsendt
i posten fire ganger i året.

Bankkonto: 0530 21 12977.